

Nr 90.

Av herr **Carlström**, om höjning av den provisoriska avlösningsförbättringen till e. o. och vikarierande ämneslärare vid folkhögskolorna.

I samband med Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående lönerreglering för folk- och småskollärare m. m. av den 5 mars 1937 anförde chefen för ecklesiastikdepartementet: »Berörda löneregleringsfrågor äro färdigberedda i vad angår folk- och småskollärare. Däremot kan beredningen av frågorna rörande lönerreglering för vissa andra kategorier av icke statligt anställda lärare — lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, högre folkskolor och folkhögskolor — icke hinna avslutas i så god tid, att förslag för dessa befattningshavares vidkommande kan föreläggas 1937 års riksdag. — Det är min förhoppning, att för 1938 års riksdag förslag i motsvarande hänseende skall kunna framläggas beträffande ovannämnda, här icke medtagna lärargrupper.»

Vid 1938 års riksdag framlades proposition om lönerreglering för samtliga i citerade anförande omnämnda lärargrupper med undantag för folkhögskolans. Chefen för ecklesiastikdepartementet anförde i bilaga till statsverkspropositionen 1938 att beträffande folkhögskolorna uppdrag lämnats åt skolöverstyrelsen att verkställa utredning och framkomma med förslag till de ändringar med avseende å folkhögskolläraernas löneförhållanden, som må anses påkallade i anledning av 1937 års beslut om lönerreglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter. »Detta utredningsarbete torde i varje fall icke kunna föreligga färdigt förrän vid 1939 års riksdag.»

Den 21 september 1938 avgav skolöverstyrelsen utredning med förslag till lönerreglering för lärarpersonalen vid folkhögskolorna. Någon framställning om lönerreglering förelades emellertid ej 1939 års riksdag. I och med detta torde frågan om en allmän lönerreglering för folkhögskolans lärare få anses uppskjuten på en obestämd framtid.

Fastän detta innebär, att den svenska folkhögskolans lärare under en tid, då ungdomen söker sig till folkhögskolorna i större utsträckning än någonsin tidigare, måste anse sig ställda i en särklass i vad det gäller statsmaktens beaktande av, att jämförbara kategorier lärare skola erhålla löner enligt samma principer, skall här icke förslag frambäras

syftande till allmän lönereglering beträffande folkhögskolornas lärare. Tidsläget utesluter detta. Men om det kan konstateras, att en grupp av folkhögskolornas lärare, som såväl i fråga om folkhögskolans arbete av i dag som i fråga om folkhögskolans framtid har stor betydelse, enligt nu gällande grunder har så exceptionellt låga löner, att dessa lärare, så snart tillfälle lämnas, söka sig över till andra skolformer, torde ett avsteg från principen om att löneförbättringar nu ej böra äga rum kunna anses motiverat.

Detta är förhållandet med folkhögskolans e. o. ämneslärare. I sin utredning med förslag till lönereglering, avgiven den 21 september 1938, har skolöverstyrelsen beträffande denna lärarkategori anfört bland annat: »Dessa lärares ekonomiska ställning är — — — mycket svag.» »I själva verket utgör de icke fast anställda ämneslärarnas ställning ett problem av stor räckvidd för folkhögskolorna, alldenstund rekryteringen av de fast anställda ämneslärarna så gott som undantagslöst sker från denna kår.» »Enligt överstyrelsens mening hava dessa lärare hittills haft en alltför missgynnad ställning.»

Enligt kungl. kung. den 31 december 1919 och kungl. kung. den 5 juli 1929 utgår till e. o. ämneslärare vid folkhögskolor följande belopp i lön och provisorisk avlöningsförbättring:

Minimilön för huvudkurs, lästid 21—24 veckor, eventuellt längre tid: till e. o. och vikarierande manlig ämneslärare med full tjänstgöring 1,900 kronor, till e. o. och vikarierande kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring 1,700 kronor.

Minimilön för fristående kvinnlig kurs, 13—16 veckor, eventuellt längre tid:

till e. o. och vikarierande manlig ämneslärare med full tjänstgöring 600 kronor, till e. o. och vikarierande kvinnlig ämneslärare med full tjänstgöring 550 kronor.

Provisorisk avlöningsförbättring:

för lärare med full tjänstgöring

under huvudkurs, manlig lärare 285 kronor, kvinnlig lärare 255 kronor, *under fristående kvinnlig kurs*, manlig lärare 90 kronor, kvinnlig lärare 82: 50.

På *halva* minimilönen (ej på provisorisk avlöningsförbättring) utgår dyrtidstillägg, enligt grunderna för icke reglerade verk.

Något som helst ålderstillägg förekommer icke för e. o. lärare vid folkhögskolor.

Manlig lärare med full tjänstgöring vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs är alltså enligt nu gällande bestämmelser tillförsäkrad följande löneförmåner (lön, provisorisk avlöningsförbättring, dyrtidstillägg beräknat efter 44 procent): 3,425 kronor.

För kvinnlig lärare blir motsvarande 3,082: 50 kronor.

De flesta e. o. ämneslärare äro emellertid anställda enbart vid huvudkurs. För manliga lärare uppgå i så fall de sammanlagda löneförmånerna med ovan angivna dyrtidstillägg till 2,603 kronor, för kvinnliga lärare till 2,329 kronor.

Om med dessa löner jämföras de löner, som utgå till icke-ordinarie ämneslärare vid statens undervisningsväsende, så kommer, även om man stannar vid utgångslönen för dessa och håller sig till ortsgrupp A, skillnaden till nackdel för folkhögskolans lärare att framstå mycket påtagbar. Så mycket större blir denna skillnad, om man beaktar, att extra och e. o. lärare vid statens undervisningsväsende erhålla lön i enlighet med ett system, som innebär uppflyttning i högre löneklass efter vissa års tjänstgöring, varvid lönen i sista lönegraden blir väsentligt högre än utgångslönen, medan den för e. o. ämneslärare vid folkhögskolor stadgade utgångslönen blir gällande hur lång tid en lärare än tjänstgjort. Vid en jämförelse mellan det statliga undervisningsväsendets icke-ordinarie lärare och folkhögskolans icke-ordinarie lärare torde det vara berättigat att för ett antal år i början av folkhögskoletjänstgöringen låta lönerna för extra lärare vid statens undervisningsverk utgöra jämförelseobjekt men att för en längre fortsatt tjänstgöring låta de statliga lönerna för e. o. lärare bli det, som man jämför med.

För extra lärare vid statens undervisningsverk utgår, om ett dyrtidstillägg på 15 procent beräknas, för närvarande en utgångslön av 5,285 kronor samt efter 6 terminers tjänstgöring en lön av 5,564 kronor och efter 9 terminers tjänstgöring en lön av 6,044 kronor.

För e. o. lärare vid statens undervisningsverk utgår, om ett dyrtidstillägg av 15 procent beräknas, en utgångslön av 6,423 kronor samt efter 9 års tjänstgöring en lön av 7,762 kronor.

Med dessa löner böra de löner jämföras, som utgå till e. o. lärare vid folkhögskolor, enligt här angivna beräkningar för manliga lärare vid huvudkurs och fristående kvinnlig kurs 3,425 kronor, för kvinnlig lärare vid huvudkurs och fristående kvinnlig kurs 3,082:50 kronor, för manlig lärare vid huvudkurs 2,603 kronor, för kvinnlig lärare vid huvudkurs 2,329 kronor. Vid en del folkhögskolor utgå utöver den lagstadgade minimilönen smärre lönetillägg, men vid åtskilliga skolor få lärarna nöja sig med den lagstadgade minimilönen. Under alla omständigheter torde denna skillnad i sättet att avlöna lärare, vilkas teoretiska kompetens i väsentlig grad är densamma, motivera, att från staten ett anslag lämnas för förstärkning av den till e. o. och vikarierande ämneslärare utgående provisoriska avlöningsförbättringen. Ett fasthållande vid nu gällande lönesatser för folkhögskolornas lärare kommer med all säkerhet att betyda, att ett avsevärt antal av de bäst meriterade e. o. lärare vid folkhögskolorna, som sökt sig dit av verkligt intresse men ha formell kompetens för lärarbefattning vid läroverk, kommer att av eko-

nomiska skäl se sig nödsakade att övergå till statliga eller motsvarande läroverk. Om också i fråga om vissa ämneskombinationer vakanserna för närvarande kunna fyllas utan någon större svårighet, så botas därmed inte den förlust som uppstår, om för folkhögskolan i hög grad intresserade och lämpliga lärare, som under en följd av år arbetat i folkhögskolans tjänst, anse sig nödgade att lämna folkhögskolan. Den särställning, som folkhögskolans e. o. ämneslärare i löneavseende erhållit, kommer, om den bibehålles, att i fortsättningen i hög grad menligt inverka på folkhögskolans utveckling. I en tid, då folkhögskolans medborgerliga och nationella fostran måste anses vara av alldeles särskilt stor vikt, måste åtgärder vidtagas för att förhindra detta.

Då en reglering av folkhögskolans e. o. ämneslärares lön inte torde kunna ske annat än i samband med en löner reglering för folkhögskolan och en sådan för närvarande är utesluten, torde en löneförbättring för de e. o. och vikarierande ämneslärarna vid folkhögskolorna lämpligen böra ske så, att den nu till e. o. och vikarierande ämneslärare utgående provisoriska avlöningsförbättringen höjes. En höjning för såväl manlig som kvinnlig lärare vid huvudkurs med full tjänstgöring med 500 kronor torde vara fullt motiverad och kan icke på något sätt anses föregripa en kommande löner reglering. Antalet e. o. och vikarierande ämneslärare med full tjänstgöring vid huvudkurserna 1941—1942 kan beräknas till omkring 80. Det med förslagsvis 103,000 kronor i statsverkspropositionen upptagna anslaget för provisorisk avlöningsförbättring åt lärare torde med denna höjning böra upptagas till förslagsvis 143,000 kronor och förslagsanslaget till Folkhögskolor, understöd för budgetåret 1941/1942, höjas till 1,395,000 kronor.

Hänvisande till ovanstående får undertecknad hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att den provisoriska avlöningsförbättring, som för närvarande utgår till e. o. och vikarierande ämneslärare vid folkhögskolorna, måtte för såväl manliga som kvinnliga lärare med full tjänstgöring vid huvudkurs höjas med ett belopp av 500 kronor till varje lärare,

att som provisorisk avlöningsförbättring åt lärare vid folkhögskolor upptages ett med 40,000 kronor förhöjt belopp till 143,000 kronor samt

att förslagsanslaget till Folkhögskolor, understöd för budgetåret 1941/1942, alltså höjes till 1,395,000 kronor.

Stockholm den 23 januari 1941.

C. Fr. Carlström.